

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу
(найменування кафедри)

**РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістр**

зі спеціальності 242 «Туризм»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою «Економіка та організація туристичної діяльності»
(назва освітньої програми)

на тему: «Перспективи впровадження в Україні світового досвіду розвитку культурно-пізнавального туризму (на прикладі туристичного підприємства «Бумеранг Тур»)»

Виконавець:

студент ЦЗВФН факультету

Андрейченко Олена Євгеніївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

К.е.н., професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Герасименко Віктор

Григорович

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність проблематики даного дослідження головним чином полягає у визначені перспектив культурно-пізнавального сектору туризму як економічно ефективної ланки як для окремого туристичного підприємства, так і України в цілому. Офіційно розвиток культурно-пізнавального туризму розпочався тільки у 1982 р., коли в рамках Всесвітньої конференції з культурної політики був вперше застосований термін «культурно-пізнавальний туризм». Насправді ж, розвиток даного виду туризму триває ще з давніх давен, коли організовувались міські гуляння, коли подорожуючі надихались історичними пам'ятками тощо. Зараз за статистичними даними UNWTO найвагоміша кількість туристів подорожує саме з культурно-пізнавальною метою. На сьогодні ж ми зіткнулись з проблемою світового масштабу у вигляді COVID-19, що призвело до зменшення обсягу міжнародних подорожей та збільшення попиту на національний туристичний продукт. Саме тому зараз найкращий час для розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні, шляхом впровадження світового досвіду. Важливо визначити саме сучасні дієві світові підходи розвитку вивчаємої галузі, задля ефективного функціонування туристичного підприємства, яке впроваджує культурно-пізнавальні тури, як суб'єкта туристичної діяльності та як складової туристичної сфери всієї України.

Об'єктом дослідження у даній праці виступає процес розвитку культурно-пізнавального туризму в Україні, шляхом впровадження світового досвіду.

Предмет дослідження – доцільність запровадження культурно-пізнавальних турів до асортименту пропозицій туристичної компанії «Бумеранг Тур» з метою збільшення економічної ефективності діяльності туристичного підприємства, а також задля збільшення привабливості культурно-пізнавального туризму України для подорожуючих.

Мета роботи полягає у оцінці можливостей активізації діяльності ТОВ «Бумеранг Тур» на ринку культурно-пізнавального туризму, шляхом формування пропозицій з проектування нових культурно-пізнавальних турів для туроператора «Бумеранг Тур». Такі заходи дозволять підвищити заохочення туристів до

ознайомлення з історичним, культурним та природним надбанням держави, що в свою чергу підвищить привабливість культурно-пізнавальних турів.

Задля досягнення вищезазначеної мети у роботі передбачаємо розв'язання наступних поставлених **завдань**:

- Вивчити сучасний стан та особливості впровадження культурно-пізнавального туризму в Україні і в світі;
- Вивчити культурно-пізнавальний туризм і його роль у стійкому розвитку регіонів України;
- Вивчити процес сталого розвитку та популяризації природної та культурної спадщини в рамках еко-культурного туризму;
- Оцінити історико-культурний потенціал регіонів України;
- Провести аналіз діяльності ТОВ «Бумеранг Тур» на ринку культурно-пізнавального туризму;
- Розробити SWOT-аналіз туристичної компанії «Бумеранг Тур» у контексті культурно-пізнавального туризму;
- Дослідити значення культурно-пізнавальних турів для активізації діяльності ТОВ «Бумеранг Тур» на ринку культурно-пізнавального туризму.

Вирішення зазначених завдань допоможе повною мірою оцінити можливості компанії в рамках запровадження світового досвіду розробки культурно-пізнавальних турів. Таким чином, буде зрозуміла доцільність розширення пропонованих туристичних продуктів компанії «Бумеранг Тур», що в свою чергу збільшить додаткові отримані вигоди для підприємства, а також сприятиме популяризації культурно-пізнавальної галузі туризму в цілому.

У даній кваліфікаційній роботі були використані такі **методи дослідження**, які мають місце у роботі даної тематики. Дослідження виконувалось з застосуванням теоретичних наукових методів дослідження, а також емпіричних методів. До переліку використаних теоретичних наукових методів слід віднести аналіз, синтез, зіставлення і систематизація. До емпіричного методу з використаних в роботі можна віднести метод спостереження. Крім перерахованого вище, в праці має місце статистичний аналіз, виконання якого відбувалось з використанням програми Excel.

В процесі становлення культурно-пізнавального туризму як окремого сектору, розробилась велика кількість наукових робіт, які були взяті до уваги при виконанні даної роботи. Було розглянуто декілька визначень культурно-пізнавального туризму. Так С.А. Красна визначає дану галузь як процес ознайомлення саме з «чужою» культурою, з традиціями та звичаями інших місцевостей. До уваги взята класифікація культурно-пізнавального туризму, яку наводить професорка М. Драгічевіч-Шешич. Також значну увагу приділено процесу регіоналізації, адже у культурно-історичній сфері спостерігається ярко виражена тенденція регіональної культури. У даному питанні ми звернулись до праць української дослідниці регіоналістики України Я.В. Верменич. Крім того, у питанні туристичного потенціалу регіону була використана монографія В.Г. Герасименка. До інших науковців, праці яких допомогли в вивченні питання культурно-пізнавального туризму, слід віднести І.В. Давиденко, В.В. Харитон, В.В. Величко, О.М. Радіонова та інші. Другий розділ кваліфікаційної роботи був виконаний на основі офіційного сайту туристичного підприємства ТОВ «Бумеранг Тур», статуту даної юридичної особи та статистичних та фінансових звітностей за 2018 – 2020 роки. Крім того, у даній роботі був розроблений певний комплекс аналітичних (2 розділ) та прогнозних (3 розділ) задач, обчислення яких були автоматизовані завдяки програмам Word та Excel на ПК.

Як приклад суб'єкта господарювання у сфері туризму, який може вплинути на розвиток культурно-пізнавального туризму, було використано туристичне підприємство «Бумеранг Тур». Основна діяльність зазначеного підприємства полягає у комплектуванні туристичного продукту, а також у подальшій реалізації його напряму або опосередковано. Саме це підприємство значною мірою посприяло на вивчення питання перспектив запровадження світового досвіду у розвиток культурно-пізнавального туризму України.

Кваліфікаційна робота складається з чотирьох структурних складових, а саме: вступу, основної частини, висновків та списку використаних джерел. Основна частина більш детально виглядає наступним чином:

- Перший розділ. Дана складова розкриває теоретико-методологічні аспекти формування та становлення культурно-пізнавального туризму. В даному

розділі вивчені вітчизняний та світовий досвід розвитку культурно-історично та еко-культурного ланок туризму.

- Другий розділ. Цей розділ є розрахунково-аналітичним, який демонструє стан історико-культурного потенціалу України, а також економічної ефективності функціонування туристичної фірми «Бумеранг Тур». Аналітичні дані отримані завдяки проробленим розрахункам за показниками статистичних та фінансових звітностей, а також за допомогою виконаного SWOT-аналізу.

- Третій розділ. Дана структурна складова є рекомендаційною, адже в ній пропонуються до запровадження процесів, які б допомогли вирішити проблему, яка розглядається у тематиці роботи. Так пропонується впровадити 3 культурно-пізнавальних тури, які б сприяли підвищенню прибутковості підприємства «Бумеранг Тур», а також підвищенню популярності культурно-пізнавального туризму України. Ефективність запровадження такої діяльності показна за розрахунками, які розроблені за допомогою CVP-аналізу.

За попередніми результатами кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня магістра підготовлені тези доповіді на наукову студентську конференцію кафедри туристичного та готельно-ресторанного бізнесу ОНЕУ, що були прийняті до публікації.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (44 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 110 сторінок. Основний зміст викладено на 102 сторінках. Робота містить 35 таблиць, 11 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні засади організації культурно-пізнавального туризму**» розглянуто сучасний стан та особливості впровадження культурно-пізнавального туризму, вивчено культурно-пізнавальний туризм і його роль у стійкому розвитку регіонів України, вивчений процес сталого розвитку та популяризації природної та культурної спадщини в рамках еко-культурного туризму.

У другому розділі **«Аналіз та оцінка історико – культурного потенціалу для розвитку туризму»** проведена оцінка історико-культурного потенціалу регіонів України, наведено загальна організаційно-економічна характеристика туристичного підприємства ТОВ «Бумеранг Тур», проаналізовано структуру та динаміку доходів від операційної діяльності туроператора «Бумеранг Тур» за 2018-2020 роки, досліджено його фінансові результати, розроблений SWOT-аналіз туристичної компанії «Бумеранг Тур» у контексті культурно-пізнавального туризму.

У третьому розділі **«Оцінка можливостей активізації діяльності ТОВ «Бумеранг Тур» на ринку культурно-пізнавального туризму»** сформульоване проектування трьох культурно-пізнавальних турів на внутрішньому туристичному ринку, складено їх маршрути та програми, здійснено економічне обґрунтування проектування культурно-пізнавальних турів «Ближче до української природи», «Занурення у середньовіччя замками України» та «4 дні Українського середньовіччя».

ВИСНОВКИ

Отже, підсумовуючи вищевикладений матеріал, який розглядався задля вивчення питання перспективи впровадження в Україні світового досвіду розвитку культурно-пізнавального туризму (на прикладі туристичного підприємства «Бумеранг Тур»), можемо зробити наступні висновки, що відповідають поставленим завданням у вступі до цієї кваліфікаційної роботи:

1) Культурно-пізнавальний туризм в Україні є досить перспективною галуззю, завдяки збагаченню країни культурно-історичними та еко-культурними ресурсами. У роботі було визначено поняття культурно-пізнавального туризму, яке використовується з-поміж усіх інших ототожнених понять. Так даний термін називають ще «культурний туризм», «соціально-культурний туризм», «пізнавальний туризм», «історико-культурний туризм», «екологічний-туризм». Офіційне впровадження цього терміну відбулось у 1982 році, та зараз набуло значного вивчення серед науковців всього світу. У роботі вивчена класифікація культурно-пізнавального туризму за групами та видами, а також типологія за типами та прикладами.

2) Стійкий розвиток регіонів у контексті культурно-пізнавального туризму розглядається з точки зору сталого культурного туризму, концепція якого запровадилась у 1988 році та з тих часів набуває все більшого обґрунтування. Наразі визначення сталого культурного туризму надається як «комплексне управління культурною спадщиною та туристичною діяльністю спільно з місцевою громадою та іншими зацікавленими сторонами, що створює соціальні, екологічні та економічні вигоди для всіх з метою досягнення збереження матеріальної та нематеріальної культурної спадщини та сталого розвитку туризму». З цієї сторони важливо було визначити регіони та їх потенціал у культурно-пізнавальному руслі туризму, що й було зроблено. Так був визначений кожен окремий туристичний регіон України.

3) Еко-культурний туризм вирізняється з культурно-пізнавального туризму та з 2012 року підтримується ООН задля заохочення туристів поважати та берегти культурну-спадщину будь-якої місцевості. Сутність еко-культурного сталого туризму полягає у збереженні будь-якої природної території, а також історичних, культурних та археологічних пам'яток. Так, наприклад, у одній з місцевих громад Болівії еко-культурний туризм є основною діяльністю, яка допомагає громаді існувати, завдяки розробці виключно еко-культурних турів, а також використанню альтернативних видів енергії, які мінімізують шкідливий вплив на навколишнє середовище.

4) Історико-культурний потенціал України був оцінений за допомогою звіту Міністерства культури та інформаційної політики України за 2020 рік. Так була проведена кампанія щодо збереження та просування культурно-історичної спадщини України та культурних цінностей української нації. Крім того у 2020 році запроваджена президентська програма «Велике Будівництво», в рамках якої виокремлюється «Велика Реставрація». За даної програми вже цього року відреставровано 48 історико-культурних об'єктів, а загалом за 3 роки планується відновлення 150 пам'яток культури та історії.

5) ТОВ «Бумеранг Тур» функціонує як суб'єкт туристичної діяльності протягом 11 років. За цей час підприємство здобуло ліцензію на туроператорську діяльність, що сприяє здійсненню діяльності з формування та комплектування

туристичного продукту, а також реалізації даного продукту прямим покупцям та туристичним агентствам. Через карантинні обмеження у зв'язку з світовою пандемією корона-вірусу у 2020 році відбулося зменшення доходів від надання туристичних послуг на 17,8%, або на 1210,2 тис. грн. за аналізований період з 2018 року по 2020 рік. Крім того, підприємство у 2020 році збільшило обсяг наданих екскурсійних послуг, отримавши 18,1 тис. грн., що є більшим на 0,8 тис. грн. від минулого року. Такий показник наразі є не значним, але вже прослідковується тенденція до збільшення доходів за такою діяльністю.

Значна кількість туристів, які звернулись до туристичного підприємства «Бумеранг Тур», подорожували задля відпочинку та дозвілля, з чого робимо припущення, що культурно-пізнавальні тури є найпривабливішими для споживачів туристичних послуг з-поміж інших. У 2020 році туристична фірма займалась організацією національного туристичного продукту, а саме внутрішніх турів як для іноземних громадян, так і для українців. Так даною послугою скористалось 67 внутрішніх українських туристи та 26 іноземців. Такий показник не є вагомим, але є таким, що вказує на зацікавленість споживачів до внутрішніх культурно-пізнавальних турів.

6) Зробивши SWOT-аналіз туристичної фірми «Бумеранг Тур», можна зробити висновок, що компанія, маючи 11-річний досвід роботи в туристичній сфері, має підґрунтя для розширення асортименту наданих послуг, шляхом впровадження нових культурно-пізнавальних турів. Найбільшою загрозою ззовні є погіршення ситуації з корона-вірусом та закриття кордонів з іншими країнами. В такому разі, можливості для економічного розвитку вбачаємо у впровадженні турів територією України. Завдяки великому культурному надбанню країни, саме культурно-пізнавальні тури є доцільні в якості можливостей зменшення впливу загроз в умовах корона-вірусу.

7) У рекомендаційному розділі даної кваліфікаційної роботи були надані пропозиції щодо впровадження трьох культурно-пізнавальних турів у загальний асортимент туристичних послуг ТОВ «Бумеранг Тур». Запропоновані тури розроблені для туристів з м. Одеси. За проведеними розрахунками очікується, що

рентабельність запровадження трьох таких турів одночасно складатиме від 15,19% за оптимістичного варіанту до 15,29% за песимістичного варіанту, в цей час розмір прибутку від реалізації запропонованих турів складатиме від 38587,4 грн. за песимістичного сценарію до 43242 грн. за оптимістичного.

Спираючись на отримані дані в ході розрахунків, маємо змогу підсумувати, що запровадження таких трьох культурно-пізнавальних турів як «Ближче до української природи», «Занурення у середньовіччя замками України» та «4 дні Українського середньовіччя» дійсно є доцільними. Дане твердження є підтвердженням завдяки розробленому CVP-аналізу, що вказує на ефективність розвитку діяльності з організації культурно-пізнавальних турів.

Дані тури розроблені згідно з світовим досвідом впровадження концепції сталого розвитку еко-культурного туризму, адже передбачають ознайомлення з природним, культурним та історичним надбанням українських місцевостей без негативного впливу на них, а навпаки з збереженням даних пам'яток. Так у запропонованих турах планується проживання у наметових містечках, а також висадка дерев.

Таким чином, така діяльність є вигідною для туристичного підприємства ТОВ «Бумеранг Тур», якому пропонується запровадження культурно-пізнавальних турів. Крім того, запровадження такого туристичного продукту сприятиме розвитку культурно-пізнавального туризму в цілому, що спонукає до запровадження даного виду туристичного продукту з використанням концепції сталого розвитку туризму до асортиментів й інших суб'єктів туристичної діяльності. Завдяки культурно-пізнавальним турам підтверджується активізація діяльності ТОВ «Бумеранг Тур» на ринку культурно-пізнавального туризму, що в свою чергу активізує розвиток даної галузі загалом.

Отже, вищеперераховані твердження дають змогу зробити висновок, що при виконанні кваліфікаційної роботи для досягнення ступеня магістра задля досягнення мети роботи були виконані усі раніше поставлені завдання.